

بررسی تطبیقی مفهوم محرمیت در خانه های سنتی خوزستان

مطالعه موردی اهواز و شوشتر

سارا بیگدلی^{۱*}، بهزاد وثیق^۲

۱ و * - نویسنده مسوول: دانشجو کارشناسی ارشد معماری، گروه معماری، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران

email:sarabigdeliahvaz@yahoo.com

۲- استادیار، دکتری معماری، گروه معماری، واحد دزفول، دانشگاه صنعتی جندی شاپور، دزفول، ایران

چکیده

با نگاه به معماری سنتی ایران پی می بریم افراد اعتقادات خود را در ساختمان ها به کار می گرفتند. یکی از ویژگی های اصلی در بناهای سنتی ایران وجود عنصر محرمیت می باشد. محرمیت عنصری است برای احساس آرامش افراد ساکن در خانه. در این مقاله تلاش بر آن است که محرمیت را در خانه های سنتی خوزستان مورد بررسی قرارداد. جهت بررسی این موضوع خانه های معین تجار، مآپار، دادرس، فتحی، امین زاده، رضوان، مستوفی و مرعشی در اهواز و شوشتر به عنوان نمونه شاهد مورد توجه قرار گرفته است. تحقیق از نوع کتابخانه ای - میدانی است و گردآوری داده ها توسط سیاهه ی واری است که شامل عناصر اصلی محرمیت و مولفه های آن می باشد. نتایج پژوهش نشان می دهد که در مناطقی مانند خوزستان که دارای اقلیم گرم و نیمه مرطوب هستند، درونگرایی در خانه ها رعایت می شده و در تمام خانه ها از کوبه بر در ورودی استفاده می شد؛ در صورتیکه بقیه عناصر در خانه ها به طور کامل رعایت نمی شده است. خانه مستوفی بیشترین و خانه فتحی کمترین تعداد عناصر را مورد لحاظ قرار داده اند.

واژگان کلیدی: محرمیت، خانه های سنتی، خوزستان

**A Comparative Study of the Concept of Privacy in Khuzestan Province
Traditional Residences:
The Case of Ahvaz and Shoushtar (Iran)**

Abstract:

A look at Iranian traditional architecture reveals that people used their beliefs in buildings. One of the outstanding characteristics of traditional buildings is the element of privacy. Privacy is considered as the comforting element in these buildings. In this article, the authors attempted to investigate the element of privacy in Khuzestan province buildings. To do this, the houses of Moeen-Al-Tojjar, Mapar, Dadras, Fathi, Aminzadeh, Rezvan, Mostoufi and Marashi in Ahvaz and Shoushtar have been selected as the evidence sample have been investigated. This research is of a library-field type, and the data have been collected through a checklist containing the essential elements of privacy and their components. The results showed that in area like Khuzestan where the climate is hot and semi-humid, introversion has been observed in buildings, and Kobe (knocker) was used on every house; whereas other elements were not completely observed in the buildings. Mostofi's building have observed the most elements while Fathi's building have observed the least ones.

Keywords: privacy; traditional buildings; Khuzestan.

۱- مقدمه

معماری هنر، دانش و ارائه بهترین راه حل برای طراحی بناها و سایر ساختارهای کالبدیست. تقوایی معتقد است که "معماری صورتی از رویاها، باورهای فردی و ارزشهای اجتماعی را، با شکلی مقید به فن آوری ساخت و متکی به زمان و مکان را، با زبان و بیان خاص معمار، برای زندگی انسان، نظام فضایی می بخشد." معماری معمولا از دو زاویه ی مدرن و سنتی نگریسته می شود. برای دستیابی به مفهوم معماری سنتی ابتدا به تعریف آن پرداخته می شود. معماری سنتی را می توان گنجینه ای سرشار از مفاهیم و رویکردهای انسانی دانست که در جهت توجه به امنیت و آسایش خانه عمل می نموده است (مهدوی نژاد، ۱۳۸۱).

معماری ایران در طول تاریخ خویش، ارزشهای کالبدی و معنایی بسیاری را بروز داده است. این ارزشها بسته به جغرافیا و زمان دارای تجلیات مختلفی بوده است. یکی از مهمترین اصولی که در معماری سنتی ایران زمین بالاخص پس از اسلام مورد توجه قرار گرفته است، اصل محرمیت می باشد که به بهترین وجه در تمامی بناها از بناهای عظیم و بزرگ عمومی تا خانه های مسکونی و از فضاهای عمومی شهری تا فضاهای نیمه عمومی و خصوصی تر به کار گرفته شده است. می توان گفت اصل محرمیت در شهرسازی و معماری اسلامی از کلان ترین فضاهای شهری تا ریزترین فضاهای معماری را مورد تاثیر خویش قرار داده است (سیفیان، ۱۳۸۶). علی رغم اهمیت محرمیت در معماری سنتی ایران بررسی به عمل آمده توسط پژوهشگران حاضر، نشان داده است که موضوع محرمیت، تا کنون خانه های اقلیم ها و فرهنگ های مانند گرم و نیمه مرطوب شهر های شوشتر و اهواز مورد توجه و موشکافانه قرار گرفته است. با توجه به فرهنگ اسلامی و ایرانی حاکم بر جامعه ایران در طول تاریخ، انتظار می رود که خانه های سنتی از عناصر محرمیت در معماریشان برخوردار باشند. نظر به اینکه اطلاعات دقیق و به روزی درباره میزان رعایت عناصر محرمیت در خانه های معین تجار، مایار، فتحی، دادرس در اهواز و امین زاده، رضوان، مستوفی و مرعشی در شوشتر موجود نیست، پژوهشگران بر آن شدد که در یابند هر یک از خانه های مذکور به چه میزان از عناصر متشکله محرمیت برخوردارند. در این مطالعه خانه های سنتی دو شهر اهواز و شوشتر مورد مطالعه قرار گرفته است. هدف اصلی پژوهش حاضر این است که معلوم دارد عناصر محرمیت در خانه های سنتی اهواز و شوشتر به چه میزان رعایت شده است.

۱-۱- سوال پژوهش

عناصر محرمیت تا چه میزان در خانه های سنتی خوزستان به کار گرفته شده است؟

۲- ادبیات تحقیق

در ادامه تلاش می‌گردد تا با بررسی مفاهیم اساسی مانند حریمیت و تبیین آن، عناصر برجسته این مفهوم را مورد مطالعه قرار داده و سامانه ای جهت نقد و بررسی این مفهوم در خانه های گرم و نیمه مرطوب بالاخص در شهر های اهواز و شوشتر تدوین نمود.

۱-۲- تعریف حریمیت

جهت ارائه تعریفی از واژه حریمیت در معماری ابتدا به تعریف لغوی آن می‌پردازیم، واژه حریمیت از ریشه عربی "حرم" می‌باشد. حریمیت در لغت نامه دهخدا به معنای: محرم بودن، محرمی، رازداری، خویشی و در معنی محرم آمده است (دهخدا). در لغت نامه معین واژه حریمیت در معنای محرم آمده است: ۱- ناشایست، حرام. ۲- خوشاوندی نزدیک که نکاح او روا نباشد. ۳- زن، زوجه. ۴- خویش، خویشاوند. ۵- آشنا. ۶- واقف کار. ۷- مقرب، ندیم (معین، ۱۳۷۱). حریمیت در معماری با جدا کردن فضاهای درونی از بیرونی اتفاق می‌افتد. این تفکیک و تملک یافتن بر فضا و یا به نوعی آرامش ایجاد شده از آن، بواسطه حریمیت ایجاد میگردد. طی نمودن فضاها و اجازه ورود به هر فضا بر طبق سلسله مراتبی صورت میگیرد که نوعی آرامش را به ساکنین خانه ارائه میدهد. مراد از حریمیت در فضای معماری و شهرسازی، کالبد دادن به فضا به گونه ای است که دارای حریم از دو جنبه کالبدی و معنایی باشد. حریم داشتن در حوزة کالبد فضایی بیشتر متمرکز بر اصولی است که امنیت فضا را شکل خواهند داد و در حیطه معنایی ویژگی هایی است که حرمت و ارزش را برای فضای معماری به ارمغان آورد به گونه ای که فرد در آن به آرامش برسد (مهدوی نژاد، ۱۳۸۹).

۲-۲- حریمیت در آیات و روایات:

پس از ورود اسلام به ایران شیوه و سطح روابط زنان و مردان تغییر کرد و این تغییر یکی از مهمترین دلایل شکل گیری مرزبندی های جدید در طراحی مسکن پس از اسلام است. بر اساس اعتقادات اسلامی، مسلمانان باید آسوده بوده و خانه هایشان باید نماد و نشانه آیینشان باشد. این اعتقاد توانست برای مسلمانان ایران مسوولیتی را بوجود آورد. بر این اساس خانه های سنتی ایران عموماً بر مبنای حفظ حریمیت و ارزش مذهبی-فرهنگی شکل گرفته است.

در بیان اهمیت عامل مذهب و رابطه ی آن با خانه، مثال های فراوانی قابل طرح است. وجه تقدس خانه در فرهنگ های مختلف دیده شده است. معمولاً ورود به خانه با نوعی مناسک تشریف همراه است. کسب اجازه ی ورود برای "دیگران" یا نامحرمان مستلزم طی مراحل خاص است. شکل خانه و جهت قرارگرفتن آن با توجه به باورهای دینی تعیین می شود (راپاپورت، ۱۳۸۸).

به طور مثال مواردی از این باب در قرآن به این صورت آمده است:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتَسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ (۲۷)
فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ (۲۸)

ای اهل ایمان، هرگز به هیچ خانه مگر خانه‌های خودتان تا با صاحبش انس و اجازه ندارید وارد نشوید و (چون رخصت یافته و داخل شوید) به اهل آن خانه نخست سلام کنید که این (ورود با اجازه و تحیت، برای حسن معاشرت و ادب انسانیت) شما را بسی بهتر است، باشد که متذکر (شئون یکدیگر و حافظ آداب رفاقت) شوید. و اگر کسی را نیافتید باز وارد نشوید تا اجازه یابید، و چون (به خانه‌ای درآمدید و) گفتند: برگردید، به زودی بازگردید که این برای تنزیه و پاکی شما بهتر است، و خدا به هر چه می‌کنید داناست (قرآن کریم، سوره نور).

علاوه بر موارد بالا، این موضوع در آیه ۱۶۱ سوره اعراف، آیه ۵۳ سوره احزاب و آیه ۷۲ سوره توبه نیز مورد تاکید قرار گرفته است.

بدین ترتیب، آیات الهی اشاره به بحث حریمیت در قالب مفهوم اذن و اجازه دارند. در ادامه، پیشینه تحقیقات انجام شده در باب حریمیت ارائه می

گردد.

۲-۳- پیشینه پژوهش

توجه پژوهشگران در تحقیقاتی که تاکنون در مورد حریمیت صورت گرفته، بر جنبه های ماهیتی آن متمرکز بوده است. از میان این پژوهشها به تحقیقاتی توجه شده که به فضا سازی، چارچوب و ساختار مکان و مانند آن پرداخته اند و در ادامه به آن اشاره شده است.

سیفیان و محمودی در مقاله ای با عنوان "حریمیت در معماری سنتی ایران" اصل حریمیت را به عنوان یک اصل حاکم بر تمام شئون زندگی می دانند. در کنار حریمیت اصولی مانند وحدت، نظم، سلسله مراتب، تقارن و تناسب باید در بناهای سنتی باشد تا این عناصر بتوانند مکمل یکدیگر باشند و

علت سردرگمی و بی هویتی معماری امروز ایران را علاوه بر غرب گرایی فقدان اندیشه های قوی و عدم فهم درست معماری معاصر ، در گسست از معماری گذشته می دانند (سیفیان، ۱۳۸۶).

جلیلی در مقاله ای با عنوان "ردپای حریم و حجاب در کالبد و روح معماری ایرانی" به مساله حریم و حجاب در معماری ایرانی و توجه به امنیت و محرمیت زنان در معماری گذشته و حال پرداخته است. مسئله حریم و حجاب و صیانت از محرمیت زنان یکی از اصول مهم معماری ایرانی در خلق فضای معماری بوده است. برای رعایت قانون الهی و ایجاد امنیت زنان به لحاظ محرمیت و حجاب، بنا طوری ساخته می شد که هیچ غریبه ای نمی توانست تا قلب آنرا رویت کند. نتایج بدست آمده لزوم بهره گیری از اصول معماری ایرانی در گذشته ، بخصوص توجه به مساله حفظ حجاب در بنا را که منجر به آسایش می گردد را ضروری می نماید. بدین منظور پیشنهاد می گردد با آسیب شناسی معماری ایرانی، جایگاه حفظ حجاب در معماری ایرانی امروز به گونه ای بهتر و کاربردی تر در نظر گرفته شود (جلیلی، ۱۳۸۸).

غفاری و مجیدی در مقاله ای با عنوان "نقش محرمیت در احراز هویت محیط- از طریق بازشناخت فضاهای شهری و معماری گذشته ایران" به منظور شناسایی نقش محرمیت در هویت و شخصیت بخشی به مسکن و محلات مسکونی، ضمن معرفی شهر کاشان، به نحوه ی ایجاد محرمیت در این خطه پرداخته اند. نتایج حاصل از این پژوهش، تبیین نحوه ی ایجاد محرمیت و چگونگی هویت بخشی آن به محلات شهری، و همچنین تبیین جایگاه فضاهای وابسته به آن در ایجاد هویت قابل تشخیص، منحصر به فرد، قابل درک و خاطره انگیز به سرزمین ایران خواهد بود (غفاری، ۱۳۸۸).

احمدی نژاد در مقاله ای با عنوان "حریم و حجاب در معماری مسکونی سنتی ایران" با رویکردی به معماری سنتی ایران و تاکید بر غنای هدفمند آن مبتنی بر فرهنگ و ارزش های والای ایرانی - اسلامی به معرفی عناصر موجود در معماری ایران است، که نقش مهمی در ایجاد محرمیت و حرمت نهادن به زندگی شخصی و کاهش اشرف و دید مزاحم در حریم خصوصی دارد پرداخته است. نگارنده به تعیین علائم و عناصر تعریف کننده حجاب و حریم و عرصه های موجود پرداخته و با تکیه بر فرهنگ ایرانی، در تلاش بوده تا در جهت یادآوری ارزش های والا در خاطره تاریخی معماری گذشته با احیای این معماری دیرین با بانی امروزی در حل چالش های فرهنگی روز معماری راهگشا و ثمر بخشند (احمد نژاد، ۱۳۸۸).

منصوری در مقاله ای با عنوان "حجاب و پوشیدگی در شهرسازی ایرانی- اسلامی نمونه پژوهش میدانی : بافت قدیم شهر شیراز" اینگونه بیان می کند که معماری ایرانی دارای ویژگی های خاص و منحصر به فردی است که اقلیم ، ملیت و دین را در هم آمیخته و در عین سادگی بر اصولی همچون ، خودکفایی ، پرهیز از بیهودگی ، و "حجاب" استوار است. اعتقاد نویسنده بر این است که فرهنگ معماری شهری ایران از چنان استخوان بندی برخوردار است که می توان آنها را با بهینه سازی در دنیای صنعتی فعلی بکارگرفت (منصوری، ۱۳۸۹).

نیری فلاح ، خلیلی و محمد رسدی در مقاله ای با عنوان "لایه های محرمیت در خانه های سنتی ایران، نماد الگوی دینی در زندگی خانواده" بر مفهوم محرمیت و حریم شخصی از منظر اسلام در خانه های سنتی ایران تمرکز کرده اند. نتایج این پژوهش قادر است تا با توجه به کاهش وسعت خانه های معاصر و نادیده گرفته شدن ارزش های دینی در ساخت و سازهای معاصر ، به عنوان راهکارهای معمارانه در جهت سازماندهی فضایی مجتمع های مسکونی قشر متوسط جامعه ایران، مجتمع های بلند مرتبه و مترکم عرضه گردد (نیری، ۱۳۹۲).

جمع بندی پیشینه ها در جدول ۱ به این صورت ارائه می گردد :

جدول ۱- جمع بندی پیشینه

نام نویسندگان	عنوان مقاله	جایگاه محرمیت در معماری
سیفیان و محمودی	محرمیت در معماری سنتی ایران	محرمیت به عنوان عنصر موثر بر طراحی
جلیلی	ردپای حریم و حجاب در کالبد و روح معماری ایرانی	محرمیت به عنوان قانون الهی ، محرمیت جنسی
غفاری و مجیدی	نقش محرمیت در احراز هویت محیط- از طریق بازشناخت فضاهای شهری و معماری گذشته ایران	محرمیت به عنوان عنصر هویت بخش محلات شهری
احمدی نژاد	حریم و حجاب در معماری مسکونی سنتی ایران	محرمیت به عنوان عنصر حرمت نهادن به زندگی شخصی
منصوری	حجاب و پوشیدگی در شهرسازی ایرانی- اسلامی نمونه پژوهش میدانی : بافت قدیم شهر شیراز	محرمیت را با بهینه سازی در دنیای صنعتی به کار گرفته شود
فلاح ، خلیلی و	لایه های محرمیت در خانه های سنتی ایران، نماد	جداسازی جنسیتی در طراحی فضایی،

محمد رسدی	الگوی دینی در زندگی خانواده	امنیت و ایمنی زنان و کودکان در خانه
-----------	-----------------------------	-------------------------------------

مرور پیشینه ها نشان داد محرمیت رابطه مستقیمی با فرهنگ ایرانی و اسلامی جامعه دارد. محرمیت از عناصر اصلی تشکیل دهنده خانه های سنتی است .

۳- روش پژوهش

این تحقیق از نوع کتابخانه ای- میدانی است و جامعه پژوهش هشت بنا با معماری سنتی شامل خانه معین تجار، مایار، مدارس و فتحی در اهواز و خانه امین زاده ، رضوان ، مستوفی و مرعشی در شوشتر است. ابزار گردآوری داده ها شامل یک سیاهه واریسی^۱ است برگرفته از مقاله "محرمیت در الگوی مسکن بومی و به کارگیری آن در معماری معاصر تهران" اثر مهدوی نژاد ، منصورپور و قیدرلو ؛ و موارد اضافه شده تکمیلی که توسط پژوهشگران به این سیاهه افزوده شده است، شامل عناصر اصلی و مولفه های آنها می باشد (عناصر اصلی: ورودی، حیاط، هشتی ، دالان ، پنجره، سلسله مراتب) با استفاده از این سیاهه واریسی و با مراجعه حضوری پژوهشگران به مکانهای مورد مطالعه، ضمن مشاهده بنا ها در برابر حضور هر یک از مواد موجود در سیاهه با زدن علامت حضور عناصر مورد نظر مشخص گردید.

۴- یافته های پژوهش

۴-۱- مقدمه

بر اساس پیشینه تحقیق و یافته های نگارندگان ، عناصر شکل دهنده محرمیت به صورت مولفه های زیر ارائه و با توجه به میزان اهمیت، به تعریف آنها پرداخته شده است.

عناصر کالبدی شامل : ۱- ورودی ، ۲- هشتی ، ۳- دالان ، ۴- حیاط ، ۵- پله های حیاط اول ، ۶- پنجره ، ۷- عناصر طبیعی .
عناصر معنایی شامل : ۱- درونگرایی ، ۲- سلسله مراتب.

در این تحقیق ورودی شامل در و کوبه هایی است که بر روی آن نصب می شود. در ورودی هر بنا را می توان مهمترین عامل در نظارت بر ارتباط دانست . در عمومی ترین شکل ، با بسته شدن در ورودی ، ارتباط قطع و با باز شدن آن ارتباط برقرار می گردد. کاربرد دو نوع وسیله آگاه کننده : کوبه و حلقه ، بر روی درهای ورودی ، تشخیص جنسیت فرد پشت در بوده است .

"کوبه" وسیله ای فلزی است که بر در خانه ها ، روی صفحه ای فلزی نصب می شود و با کوبیدن آن صاحب خانه را از وجود فرد خود در پشت در آگاه می کند . کوبه ها دو نوع هستند ، کوبه حلقوی با صدای زیر مخصوص خانم ها است و کوبه چکشی با صدای بم مخصوص آقایان.

"هشتی" فضای سرپوشیده متصل به کوچه و حیاط خانه است و فضایی است که بعد از درگاه خانه قرار می گیرد تنها جایی است که از منطقه بسته خانه بیرون می آید و ارتباط آن را با خارج تامین می کند. مهم ترین کارکرد هشتی، تقسیم مسیر ورودی به دو یا چند جهت و حفظ قسمتی از حریم خانه است. هشتی معمولاً با یک زاویه ۹۰ درجه به یک دالان کوتاه یا بلند، متصل می شد و این دالان تعیین کننده قلمرو هشتی بود.

در واقع "دالان" عبارت است از یک مسیر سرپوشیده مانند راهرو که هشتی را به حیاط مرکزی مرتبط می کرده است . در معماری ایرانی دالان، فضای ارتباطی بیرون و درون به شمار می رود.

"حیاط" قلب خانه سنتی و در واقع یک نوع فضای تقسیم است که اتاق ها دور تا دور آن قرار می گیرد . حیاط فضایی است که از دید نامحرم به اتاق ها ممانعت می کند. برای حفظ هر چه بیشتر محرمیت از عناصر طبیعی بویژه درخت نیز استفاده می شد.

"پنجره" علاوه بر اینکه امکان تهویه و بر خورداری از نور مناسب را فراهم می کند، میتواند به عنوان ابزاری برای محدود کردن میزان دید از بیرون به درون خانه و محرمیت را فراهم آورد که این کار با استفاده از شیشه های رنگی، مشبک کاری چوبی و افزایش اکابه صورت می گیرد.

"سلسله مراتب" ارتباطی سیستماتیک را بین اجزا نظام یافته ای بنیان می نهد که خود تشکیل دهنده یک کل هستند. نظم سلسله مراتبی در تعریف و تعیین موقعیت و ارزش هر جز یک کل و همچنین ارزش یک کل را به تنهایی و نسبت به سایر مجموعه ها تعریف می کند(نقی زاده، ۱۳۷۸). با توجه به این تعریف سلسله مراتب در خانه را می توان ترتیب قرارگیری فضا ها در جای مناسب آنهاست به صورتی که عنصر محرمیت در آن پایدار باشد، تعریف کرد .

International Conference on Research in Engineering, Science and Technology

21 July 2015, Istanbul Turkey

کنفرانس بین المللی پژوهش در مهندسی، علوم و تکنولوژی

۳۰ تیر ۹۴ استانبول ترکیه

میزان بهره گیری از عناصر یاد شده متناسب با محرمیت فضای خانه است و در صورتی که این عناصر، در طراحی بنا لحاظ نشده و یا در جای خود استفاده نشوند، انتظار می رود که در محرمیت آنها خللی وارد شود. در ادامه با پیش کشیدن نمونه های شاهد در بنا های شوشتر و اهواز تلاش می گردد تا با شناسایی عناصر سازنده محرمیت، میزان همپوشانی فضاهای خانه های یاد شده با عناصر شکل دهنده محرمیت تجزیه و تحلیل شود.

۲-۴ - نمونه های موردی

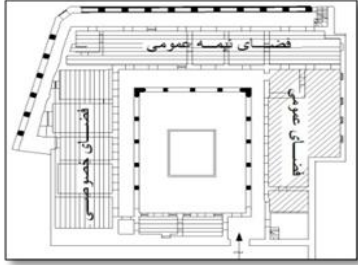
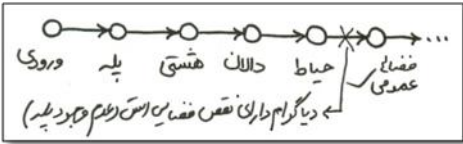
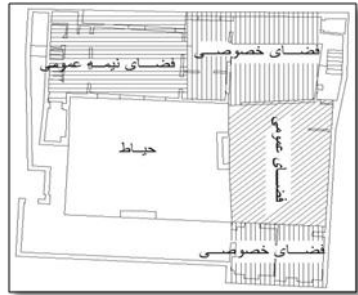
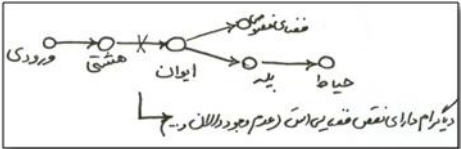
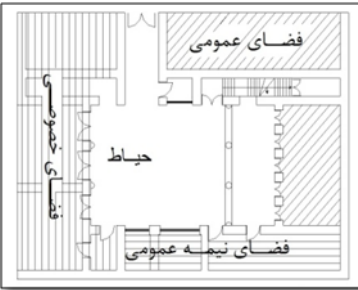
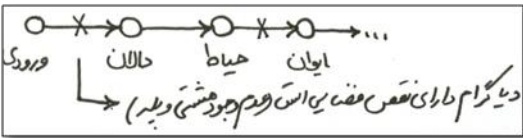
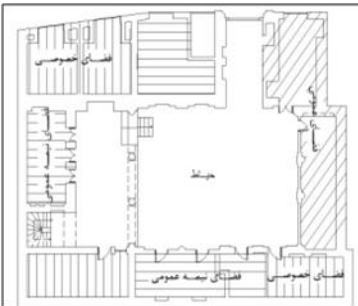
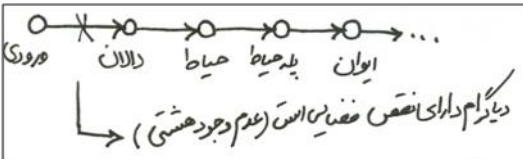
در بررسی نمونه های موردی خانه های معین تجار، ماپار، دادرس و فتحی در اهواز و خانه های امین زاده، رضوان، مستوفی و مرعشی در شوشتر مورد توجه قرار گرفته اند. علت انتخاب نمونه های شاهد، وجود اسناد موثق، دارا بودن مدارک مرمتی کامل و نیز تاریخی بودن این بناها است. یافته های بررسی های انجام شده در جدول ۲ نمایش داده شده است.

جدول ۲ - نتایج مقایسه خانه ها با عنصر محرمیت

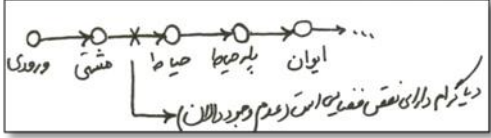
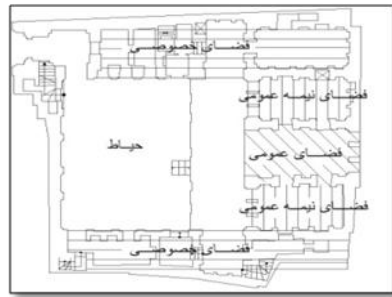
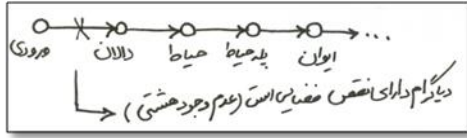
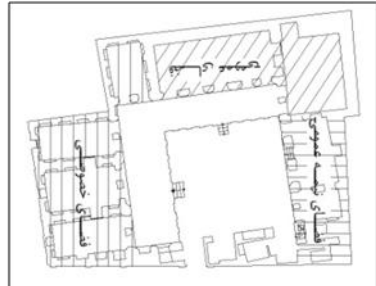
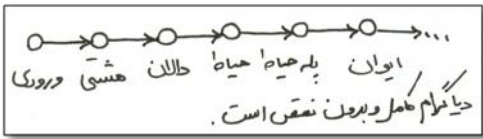
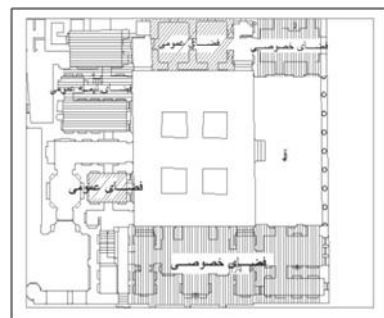
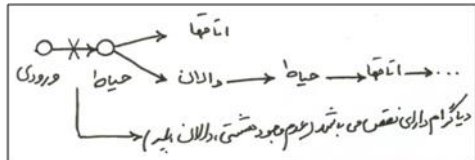
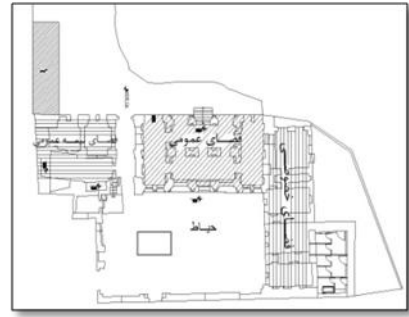
مرعشی	مستوفی	رضوان	امین زاده	دادرس	فتحی	ماپار	معین تجار	نام بنا	
قاجار	قاجار	قاجار	قاجار	قاجار	قاجار	پهلوی	قاجار	دوره بنا	
√	√	√	√	√	√	√	√	کوبه	ورودی
√	√	√	√	√	√	√	√	در	
×	√	×	√	×	×	×	√	هشتی	
×	√	√	×	√	√	×	×	دالان	
√	√	√	√	√	√	√	√	حیاط	
×	√	√	√	√	×	√	×	پله های حیاط	
√	√	×	√	×	×	√	√	تزئینات پوشاننده	پنجره
√	√	√	√	√	×	√	×	ارتفاع مناسب	
√	√	√	√	√	√	√	√	درونگرایی	
×	√	×	×	×	×	×	√	سلسله مراتب	

با توجه به مستند بودن پلان های اخذ شده از اداره میراث فرهنگی استان خوزستان، شاخص مقایسه و ارزیابی همین پلان ها بوده اند که به طور یکجا در جدول ۳ و جدول ۴ ارائه شده اند.

جدول ۳ - پلان و دیاگرام فضایی خانه های سنتی اهواز

نام بنا	پلان	دیاگرام فضایی
خانه معین تجار		
خانه مایار		
خانه فتاحی		
خانه دادرس		

جدول ۳ - پلان و دیاگرام فضایی خانه های سنتی شوشتر

دیاگرام فضایی	پلان	نام بنا
 <p>ورودی فضای عمومی پلر حیاط حیاط ایوان قفسی ورودی دیاگرام دارای نقص فضا است (عدم وجود دالان)</p>		خانه امین زاده
 <p>ورودی دالان پلر حیاط حیاط ایوان قفسی ورودی دیاگرام دارای نقص فضا است (عدم وجود فضای)</p>		خانه رضوان
 <p>ورودی فضای عمومی دالان پلر حیاط حیاط ایوان قفسی ورودی دیاگرام کامل و بدون نقص است.</p>		خانه مستوفی
 <p>ورودی حیاط دالان ایوان قفسی ورودی دیاگرام دارای نقص می باشد (عدم وجود فضای، دالان، پلر)</p>		خانه مرعشی

۵- نتیجه گیری

محرمت عنصری است که با عث ایجاد آرامش و امنیت در انسان می شود و در معماری می توان با ایجاد فضا های محرم این بستر را فراهم آورد . با توجه به اینکه حفظ حریم و حجاب در اسلام از اهمیت ویژه ای برخوردار است و ایران نیز کشوری مسلمان است انتظار می رفت که عناصر محرمت در بنا های مورد مطالعه به طور کامل رعایت می شد. در این مطالعه با توجه به پلان ها و روابط فضایی آنها وجود یا عدم وجود عناصر بررسی شد و اینگونه می توان نتیجه گرفت که رعایت عناصر در خانه های شوشتر به وضوح بیشتر از اهواز است. با توجه به بافت مذهبی شهر شوشتر به نظر میرسد عوامل فرهنگی تاثیر بسزایی در این تفاوت داشته است. خانه موستوفی در شوشتر با استفاده از تک تک عناصر نامبرده بیشترین درصد محرمت را رعایت کرده است و همچنین خانه فتحی اهواز کمترین درصد را داراست. کشف علل واقعی عدم رعایت تمام عناصر محرمت بویژه در شهر اهواز به تحقیقات دیگر با در نظر گرفتن شرایط اقتصادی، فرهنگی، اقلیمی و سیاسی در دوران ساخت این بنا ها در زمان قاجار و پهلوی اول نیاز دارد.

۶- مراجع

- [۱] احمدی نژاد، ه. (۱۳۸۸)، "رد پای حریم و حجاب در کالبد و روح معماری ایرانی"، مجموعه مقالات همایش ملی زن و معماری، آموزشکده فنی حرفه ای دخترانه سما، تهران.
- [۲] جلیلی، ت. (۱۳۸۸)، "رد پای حریم و حجاب در کالبد و روح معماری ایرانی"، مجموعه مقالات همایش ملی زن و معماری، آموزشکده فنی حرفه ای دخترانه سما، تهران.
- [۳] دهخدا، ع. ا. واژه نامه جامع دهخدا (لوح فشرده)، موسسه لغتنامه دهخدا، روایت سوم، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، تهران.
- [۴] راپاپورت، آ. (۱۳۸۸) "انسان شناس مسکن" ترجمه: خسرو افضلیان، انتشارات حرفه هنرمند، چاپ اول، تهران.
- [۵] سیفیان، م. ک. و محمودی، م. ر. (۱۳۸۶)، "محرمت در معماری سنتی ایران" مجله علمی - پژوهشی هویت شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات، شماره ۱، صص ۳-۱۴
- [۶] غفاری، ن. و مجیدی، ع. (۱۳۸۸)، "رد پای حریم و حجاب در کالبد و روح معماری ایرانی"، مجموعه مقالات همایش ملی زن و معماری، آموزشکده فنی حرفه ای دخترانه سما، تهران.
- [۷] قرآن کریم، سوره نور، اعراف، احزاب و توبه.
- [۸] معین، م. (۱۳۷۱) فرهنگ فارسی، جلد سوم، چاپ هشتم، نشر سپهر، تهران.
- [۹] منصور، ع. (۱۳۸۹)، "حجاب و پوشیدگی در شهرسازی اسلامی- ایرانی، نمونه پژوهش میدانی: بافت قدیم شیراز"، فصلنامه مسکن و محیط روستا، دوره ۲۹، شماره ۱۳۰، صص ۳۸-۴۹.
- [۱۰] مهدوی نژاد، م. ج. (۱۳۸۱)، "هنر اسلامی، در چالش با مفاهیم معاصر و افقهای جدید"، مجله علمی-پژوهشی هنر های زیبا، دانشکده هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، شماره ۱۲، صص ۲۳-۳۲
- [۱۱] مهدوی نژاد، م. ج. و مشایخی، م. (۱۳۸۹)، "بایسته های طراحی مسجد بر مبنای کارکردهای فرهنگی-اجتماعی"، دوفصلنامه علمی-پژوهشی آرمانشهر، شماره ۵، صص ۶۵-۷۸.
- [۱۲] نقی زاده، م. (۱۳۷۸)، "حکمت سلسله مراتب در معماری و شهرسازی"، مجموعه مقالات دومین کنگره تاریخ معماری و شهرسازی ایران، جلد سوم، سازمان میراث فرهنگی کشور، تهران.
- [۱۳] انیری فلاح، س. خلیلی، ا. و محمد رسدی، م. ت. (۱۳۹۲) "لایه های محرمت در خانه های سنتی ایران، نماد الگوی دینی در زندگی خانواده"، مجموعه اول مقالات کنگره بین المللی فرهنگ و اندیشه اسلامی، بوشهر.